

כ"ק אדמו"ר רבי אליעזר זוסיא פארטיגול זצללה"ה מסקולען

בשר שנפל על הקרקע באמצע מליחתו

לאינו מרוצף דברוצף יש להחמיר שיש בו דין כלי שאינו מנוקב.

[ולכאורה יש סמך לזה מהלכות מקואות שהזכירו הפוסקים סברא דקרקע שיש בה נקבים דקים ארעא חלחולי מחלחל, כמוזכר בסי' רא סנ"ב ובכ"י בשם הרשב"א ז"ל לענין זוחלין אם נבלעים בקרקע מעט מעט].

א"כ י"ל דמש"ה מסתפקים הפוסקים אם נפל חתיכה שנמלחה על הקרקע אם יש לה דין כלי שאינו מנוקב ממש, ומקילין מס"ס לענין מה שלמעלה מן הציר כמו שהסביר הפמ"ג ז"ל בסי' ע ס"ק מז, אולם בקרקע מרוצף לא שייכי נקבים, וי"ל דחמור ליתן בו דין כלי שאינו מנוקב שהדם אין לה מקום לזוב כלל ופורש מיד ממקום למקום כסברת הס' חמודי דניאל הנ"ל [כעין דוגמא לזה מה שמחלקים הפוסקים לענין כבוד הבית בשבת, דבקרקע שאינו מרוצף איכא גומות ואית ביה איסור אשווי' גומות משא"כ בקרקע שאינו מרוצף, אם לא משום גזירת אטו קרקע (שאינו³) מרוצף⁴], וא"כ כאן שנפל החתיכה על קרקע שאינו מרוצף יש להחמיר לכאורה כהחמודי דניאל הנ"ל משום פורש ממקום למקום אפילו

כבוד מורנו הרב הגאון הנדול בתורה וכו' האב"ד שליט"א¹

ילמדנו רבנו, בשאלה שאירע בביתי שמלחו בשר אווז וחתיכה נפלה על הקרקע אחר שנמלח מצד אחד ורצתה למלוח בצד השני נפלה החתיכה לארץ מצד שלא נמלח ותיכף הגביה, ויען כי לא הייתי בביתי וד' לא ידעה מה לעשות ואחר שהמתינה לערך 15 או 20 מינוטין מלחה שוב הצד השני שלא נמלח ושנפל לארץ.

ונסתפקתי בזה, כי ראיתי בפת"ש בסי' סט ס"ק לה בשם החמודי דניאל שבאמצע מליחה פולטת מיד וכו' ואם הושם בכלי שא"מ או נפל על הקרקע נאסר מיד דהדם פירש ממקום למקום, ע"כ. וא"כ [אפילו] אם לא שהתה החתיכה על הארץ ואפילו לא היה נראה ציר על הקרקע אסור מטעם פירש ממל"מ, אמנם הש"ך ז"ל בסי' ע ס"ק מז שהסביר דברי הרמ"א ז"ל בבשר שנפל לתוך ציר שעל הקרקע ובפמ"ג ז"ל נ' לכאורה דדוקא כשהיה ציר על הקרקע נאסר מה שבתוך הציר, ואין אוסרים ואין נותנים לקרקע דין כלי, שאינו מנוקב ממש, אכן כמדומני שראיתי מאז (נס' דלכי תשובה על ה' מליחה שאינו תחת יד) ² שיש חילוק בין קרקע מרוצף

1. כפי הנראה יועד המכתב לרבה של טשרנוביץ, הגאון רבי משולם ראט זצ"ל בעמח"ס שו"ת קול מבשר. (ההערת והמ"מ בשוה"ג הם מעשה ידי הג"ר אריה מרדכי ורצברגר, מו"צ בבני ברק).

2. סי' ע ס"ק עט.

3. לפי מש"כ בדברי קדשו מקודם דרך במרוצף שייך להחמיר כסברת החמודי דניאל, נראה דיש להגיה כאן ולהשמיט תיבת 'שאינו'.

4. כוונת הדוגמא הוא דבאינו מרוצף יש גומות, והיינו נקבים.

הפוסקים דדם אינו מפעפע למעלה, כיון שהניחה אח"כ את הצד שנפל לארץ ונמלח אח"כ וניתן בזה הצד למעלה, באופן שאם נאסר הצד שנפל לארץ ונמלח כך בלא קליפה ומונח היה בזה הצד למעלה, חוששני לאסור גם בהצד השני.⁶

ובפרט לטעם החמודי דניאל דנתן לקרקע דין כלי שאינו מנוקב ובפרט בקרקע שאינו מרוצף ואפילו בלא נראה ציר ולא שהה רק מעט נסתפק להחמיר מטעם פירש ממקום למקום, ע"כ ילמדנו נא רבינו הלכה למעשה בזה.⁷

בברכת התורה הנצחית וישועת ישראל

אוהבו וידידו עוז

הק"א. זופיא בהרה"ג הח' מהרי"א ז"ל פארטיגול

שלא נראה ציר, (וראיתי בס' חמודי דניאל הנ"ל באות לח המובא בפתחי תשובה כ' לשון על הקרקע, אמנם ראיתי שם באות ז"ך כתב אם נפל על הרצפה) ואף שלא נמלח כאן רק מצד אחד הרי להלכה אנו תופסים בדיעבד לצורך להתיר בנמלח מצד אחד, מצד ששפיר פולט אפילו מצד אחד,⁵ ובפרט לחומרא שפיר י"ל שפולט או עכ"פ פורש ממקום למקום גם בנמלח מצד אחד.

ועוד חוששני גם לדברי הרמ"א וש"ך ז"ל בסי' ע כיון שאין כ"כ ברור לן שלא נראה ציר בקרקע, כי אולי פלטה החתיכה מעט ועכ"פ היו צריכים לקלוף הצד שנפל לארץ וכיון שלא נעשה כך ומלחה אח"כ גם את הצד שנפל לקרקע בלא קליפה מסופקני אם לא נאסרה גם הצד שלא נפל מטעם שלא נקלף הצד שנפל, וכאן לא שייכה הסברא שכתבו

5. ועיין רמ"א סי' טט סעיף ד.

6. לכאורה זה תלוי במחלוקת רמ"א (סי' צא סעי' ד) וט"ז וש"ך (שם) האם דבר שנאסר כדי קליפה אוסר בדיעבד.

7. לפי הבנתי שיסוד תשובתו של הגה"ק מסקולען זצ"ל היה דרצה להחמיר במעשה שהיה לפננו מכח ב' סיבות:

א. משום דעת החמודי דניאל המובא בפתחי תשובה (סי' טט ס"ק לה) דבאמצע המליחה נאסר מיד משום חשש דפירש ממקום למקום.

ב. משום דעת הרמ"א (סוסי' ע) דאם היה ציר דינו כנפל בכלי, ואף דשם מחמירים רק בתוך הציר, אבל מה שחוץ לציר מותר, מכל מקום כתבו האחרונים (עיי"ש בדרכי תשובה סי' ע ס"ק עט) דבמרוצף נחשב ככלי שאינו מנוקב ומשו"ה אסור אף מה שחוץ לציר, ומשו"ה יש לאסור ג"כ בנדון דידן.

אך יש מקום להעיר על סיבה הראשונה, דהנה בדרכי תשובה (סי' טט ס"ק שה) ומשמרת שלום (שם סעי' יח) שחולקים על החמודי דניאל, וס"ל דרק ציר מונע מלצאת, אבל בלא ציר לא, ועוד מובא בשו"ת לבוש מרדכי (ח"א יו"ד סי' מב) שכתב דדעת החמודי דניאל תלוי בשני תירוצי הש"ך בסי' טט (ס"ק עד) דהקשה למה אינו מועיל מליחה, ותירץ דהכא כיון שפירש ע"י מליחה גרע טפי או משום כבוש, וכתב הלבושי מרדכי שמשום כבוש בעינן דוקא ציר, עיי"ש, ובזה מתורץ קושיית הגיא מלח על סי' טט סעי' יח, דהחמודי דניאל הוא דלא כתירוצן ב' של הש"ך ס"ק עד, ולפי הלבושי מרדכי ס"ל החמודי דניאל כתירוצן א' של הש"ך שם.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סוסי' קעט) כתב שאף החמודי דניאל עצמו חזר ומשמע דמהרש"ם סובר להקל באופן שאין ציר, ורק באופן שיש ציר יש להחמיר מכח דברי האחרונים הנ"ל דבריציפה שאני.